

Sygn. akt II CK 235/04

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bronisław Czech

SSN Jan Górowski

Protokolant Anna Jasińska

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "P."
przeciwko Bank [...] Spółce Akcyjnej
o ustalenie,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 14 grudnia 2004 r.,
kasacji strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 maja 2003 r., sygn. akt [...],

**oddala kasację i nie obciąża powódki kosztami postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Spółdzielnia Mieszkaniowa „P.” domagała się ustalenia, że jest nadal związana z pozwaną Bankiem S.A. § 4 ust. 2 umowy z dnia 16 czerwca 1989 r. o następującym brzmieniu: „Wysokość rat kwartalnych ustala spółdzielnia mieszkaniowa na zasadach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 r.”.

Wyrokiem z dnia 2 września 2002 r., Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo, ustalając, że w dniu 16 czerwca 1989 r. strony zawarły umowę kredytu bankowego, która miała zostać przeznaczona na wzniesienie budynków mieszkalnych wielorodzinnych w G. Strony postanowiły, że spłata kredytu nastąpi na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnych zasad udzielania kredytu bankowego na cele mieszkaniowe. Umowa była czterokrotnie zmieniana, gdyż podwyższano kwotę kredytu. Żadna ze zmian nie dotyczyła zasad i warunków spłaty kredytu. W 2001 r. pozwany Bank wezwał powódkę do uiszczenia kwoty 44.111, 96 zł jako uzupełnienie raty kredytu za trzeci kwartał 2001 r. Poinformował, że wysokość należnych rat ustalono w oparciu o tzw. metodę ilorazową wprowadzoną art. 11 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw. Powódka nie uiszczyła tak obliczonej raty kredytu.

Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo wskazując na brak interesu prawnego po stronie powódki. Uznał, że ma ona możliwość wystąpienia z powództwem opozycyjnym (art. 840 § 1 k.p.c.). Ponadto zauważył, że także merytorycznie powództwo nie zasługuje na uwzględnienie. Przyjął, że od chwili wejścia w życie art. 11 ustawy z 1995 r. przepis ten znajduje zastosowanie do istniejących umów kredytowych. Jeżeli bowiem ustawa nowa nie reguluje odmiennie zakresu obowiązywania określonych przepisów, do trwających stosunków prawnych znajdują zastosowanie przepisy ustawy nowej. Powołał się na uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 grudnia 1997 r., K 22/96

(OTK 1997, nr 5-6, poz. 71), w którym Trybunał wskazał, że w szczególnych okolicznościach dopuszcza się ingerencję ustawodawcy w treść ukształtowanych stosunków prawnych, w tym też umów kredytowych.

Apelacja powódki została przez Sąd Apelacyjny oddalona. Sąd ten wskazał jedynie na nietrafność stanowiska Sądu pierwszej instancji, że powódka nie ma interesu prawnego uzasadniającego wytoczenie powództwa o ustalenie. Podzielił natomiast stanowisko dotyczące dopuszczalności ingerowania przez ustawodawcę w treść ukształtowanych stosunków prawnych. Za trafny uznał także pogląd o stosowaniu zasady bezpośredniego działania nowej ustawy do umowy kredytu. Za takim stanowiskiem przemawiają art. XXVII § 1, art. XXVIII, XLI § 1, art. XLVIII i art. L p.w.k.c. Bez znaczenia pozostaje okoliczność, że w art. L p.w.k.c. umowa kredytu nie została wymieniona.

Kasacja powódki oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego (art. 393¹ pkt 1 k.p.c.). Podnosi się w niej zarzut naruszenia art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych przez jego zastosowanie do umów kredytowych zawartych wcześniej; art. L p.w.k.c oraz art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie.

W odpowiedzi na kasację pozwany Bank wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie podstawowym zagadnieniem jest dopuszczalność stosowania reguł spłaty kredytów mieszkaniowych wynikających z ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz.U. nr 5, poz. 32; tekst jedn. Dz.U. z 2003 r., nr 119, poz. 1115 ze zm.) do umów kredytowych zawartych przed wejściem w życie ustawy, tj. przed dniem 1 stycznia 1996 r. W toku sprawy zostały bowiem zaprezentowane dwa rozbieżne poglądy: zgodnie z pierwszym, prezentowanym przez powódkę, przepisy wskazanej ustawy znajdują zastosowanie jedynie do umów zawartych po jej wejściu w życie; według drugiego, wyrażonego przez oba Sądy orzekające, zastosowanie znajduje zasada bezpośredniego działania ustawy nowej. Dla uzasadnienia swego stanowiska Sądy odwołały się do treści art. L

p.w.k.c.

Dla rozstrzygnięcia przedstawionej kontrowersji niezbędne jest sięgnięcie w pierwszej kolejności do przepisów ustawy z 1995 r. Wprawdzie bowiem wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 grudnia 1997 L, K 22/96 (OTK ZU 1997, nr 5-6, poz. 71) art. 11 ustawy o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych (...) został uznany za niezgodny z art. 2 Konstytucji RP ponieważ przez wejście w życie z mocą wsteczną oraz brak odpowiedniego okresu przygotowawczego narusza wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego zasady pewności prawa, zaufania obywateli do państwa i niedziałania prawa wstecz, ale wyrok ten został oddalony przez Sejm. Zaś, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 kwietnia 2003 r., V CKN 143/01 (nie publ), chociaż orzeczenie o niezgodności ustawy z Konstytucją ma nieodwracalny skutek i ustala po stronie wszystkich organów obowiązek traktowania go jako niekonstytucyjnego, a odrzucenie orzeczenia Trybunału przez Sejm nie prowadzi do konwalidacji przepisu, to jednak niekonstytucyjny przepis pozostaje w systemie prawa, nie zostaje pozbawiony mocy obowiązującej.

Z treści samego art. 11 ustawy z 30 listopada 1995 r., a także innych uregulowań nie wynika wprost, czy znajduje on zastosowanie do umów kredytowych zawartych przed dniem 1 stycznia 1996 r. Odwołać się jednak należy do celu, jaki ustawodawca zamierzał osiągnąć. Celem tym było uporządkowanie, a także urealnienie zasad spłaty kredytów mieszkaniowych, w odniesieniu do których państwo przyjęło na siebie obowiązek pomocy wyrażający się przejściowym wykupieniem ze środków budżetu odsetek od kredytów mieszkaniowych, umorzeniem części zadłużenia kredytobiorców z tytułu przejściowego wykupienia odsetek od kredytów mieszkaniowych, a także wykupieniem ze środków budżetu państwa części zadłużenia kredytobiorców z tytułu skapitalizowanych odsetek. Z tych tytułów następowały rozliczenia z bankiem dokonywane przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej (art. 4 ustawy).

Takie założenia ustawodawcy pociągają za sobą konieczność ingerencji w istniejące już umowy kredytowe. Ingerencja taka może być uzasadniona, jak

wskazał Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu powoływanego wyroku z dnia 17 grudnia 1997 r., K 22/96, gdy wymaga tego konieczność utrzymania równowagi budżetowej i zdolności państwa do wywiązywania się ze swoich podstawowych obowiązków. Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie może przy tym prowadzić do przejściowego pogorszenia sytuacji materialnej członków spółdzielni mieszkaniowych.

W sprzeczności z powyższym stanowiskiem nie pozostają reguły tzw. prawa międzyczasowego, określające czasowe granice obowiązywania norm prawnych. Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem, zbiór takich zasad, w braku odrębnej ustawy, zawarty został w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 94 ze zm.). Przyjmuje się w związku z tym, że uregulowania tam zawarte należy odnosić nie tylko do kodeksu cywilnego, ale także do przepisów innych ustaw regulujących stosunki cywilnoprawne, chyba że co innego wynika z przepisów przechodnich wspomnianych ustaw.

Trafnie zatem Sąd Apelacyjny odwołał się do art. L p.w.k.c. Z przepisu tego można bowiem wywieść zasadę, że do umownych stosunków prawnych o charakterze ciągłym bezpośrednio zastosowanie znajduje ustawa nowa. Wprawdzie przepis ten nie wymienia umowy kredytowej, ale należy mieć na uwadze, że jego uregulowanie obejmuje stosunki ciągłe wykreowane zawarciem jednej z umów unormowanych w kodeksie cywilnym (kontraktacja, najem, dzierżawa, rachunek bankowy, ubezpieczenie, renta, dożywocie). Kodeks cywilny nie zawiera przepisów dotyczących umowy kredytowej, a więc nie było możliwe wymienienie tej umowy w art. L p.w.k.c. Nie pozbawia to jednak zasadności twierdzenia, że do stosunków o charakterze ciągłym zastosowanie znajduje zasada bezpośredniego działania ustawy nowej.

Z powyższego wynika, że nie znajdują uzasadnienia zawarte w kasacji powódki zarzuty naruszenia art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. oraz art. L p.w.k.c. Co zaś tyczy zarzutu naruszenia art. 5 k.c. przez jego nie zastosowanie to należy przypomnieć, iż przepis ten pozwala odmówić ochrony osobie, która wykonuje swoje prawo podmiotowe w sposób sprzeczny z zasadami

współzycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. W rozpoznawanej sprawie to nie pozwany Bank domagał się ochrony swoich praw podmiotowych, a więc nie było żadnych podstaw, aby odwołać się do konstrukcji nadużycia prawa.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw (art. 393¹² k.p.c.). O kosztach orzeczono zgodnie z art. 102 k.p.c.